



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Jaroslava Hubáčka a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **L. M.**, zastoupeného Mgr. Dagmar Dřimalovou, advokátkou se sídlem Muchova 9/223, Praha 6, proti žalovanému: **Městská část Praha 4**, se sídlem Táborská 350/32, Praha 4, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2007, č. j. 1 Ca 16/2005 - 79,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Ustanovené zástupkyni žalobce advokátce Mgr. Dagmar Dřimalové **se určuje** odměna v částce 4800 Kč, která jí bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Praze usnesením ze dne 15. 6. 2007, č. j. 1 Ca 16/2005 - 79 zamítl žádost žalobce (dále jen „stěžovatel“) ze dne 28. 3. 2007 o osvobození od soudního poplatku za podanou žalobu, kterou se domáhal zrušení rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 14. 3. 2005, č. j. MHMP-6832/2005, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání a potvrzeno rozhodnutí Městské části Praha 4 ze dne 3. 12. 2004 o zastavení řízení o přestupku M. M. Městský soud vyšel při rozhodování o žádosti ze zjištění, že stěžovateli byla rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 16. 11. 2006, č. j. P 129/2003-530 stanovena vyživovací povinnost k nezl. P. M. od 1. 9. 2004 v částce 6500 Kč měsíčně, a to z jeho průměrného hrubého příjmu ve výši 61 000 Kč (cca 40 618 Kč čistého) a vzal v úvahu i okolnost, že stěžovatel je z titulu společného jmění manželů spoluvlastníkem chaty v obci Mšeno, členského podílu u bytového družstva a že je vlastníkem osobního automobilu. Neshledal proto opodstatněné tvrzení stěžovatele, že stanovená vyživovací povinnost a povinnost k náhradě nákladů řízení je

pro něho likvidační. Proto dospěl k závěru, že je v možnostech stěžovatele zaplatit soudní poplatek ve výši 2000 Kč bez toho, aby ohrozil svou výživu.

Proti tomuto usnesení městského soudu podal stěžovatel v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. V kasační stížnosti namítal, že městský soud nerozhodl o žádosti o osvobození od soudních poplatků po řádném zjištění jeho majetkových poměrů, protože nejsou správné podklady, z nichž vyšel ve svém rozsudku Obvodní soud pro Prahu 4 a které v této věci převzal městský soud (hrubý příjem ve výši 61 000 Kč). Skutečný čistý měsíční příjem jeho rodiny, tj. 2 dospělé osoby a 1 dítě, totiž dosahoval nikoli částku okolo 40 000 Kč, ale jen 11 400 Kč. Měsíční příjem jeho současné rodiny pak v roce 2007 činil 21 445 Kč. Nešlo přitom pouze o jeho měsíční příjem, ale o celkový měsíční příjem dvou dospělých lidí. I kdyby však údaje o jeho příjmech v roce 2006 odpovídaly skutečnosti (tak tomu však ale není), přesto městský soud pochybil, když vyšel z údajů za rok 2006 (prvních cca 9 měsíců roku 2006), a nikoliv z údajů vztahujících se k ¼ roku 2007, které poskytl tomuto soudu opakovaně ve vyplněném formuláři. Městský soud rovněž pochybil v tom, pokud vzal při rozhodování v úvahu, že do společného jmění manželů (které nebylo doposud vypořádáno) patří členský podíl v bytovém družstvu, chata v obci Mšeno a že stěžovatel vlastní i osobní automobil. Osobní automobil totiž užívá k výkonu svého zaměstnání, který je tak základním prostředkem k dosažení příjmů, ze kterých hradí nejen výživné, ale i mzdy soudců, kteří posléze odvádějí nekvalitní práci. Členský podíl k družstevnímu bytu i chata jsou nadále v dosud nevypořádaném společném jmění bývalých manželů, a tato okolnost mu znemožňuje, aby s tímto majetkem jakkoliv mohl disponovat (prodej, pronájem). Nadto byla na tento majetek v současnosti uvalena i exekuce. Proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadené usnesení městského soudu, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadené usnesení městského soudu v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán při tom rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a přitom sám neshledal vady uvedené v odstavci 3, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Z obsahu předloženého spisu vyplývá, že stěžovatel ve věci samé žalobou napadá rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 14. 3. 2005, č. j. MHMP-6832/2005, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání a potvrzeno rozhodnutí Městské části Praha 4 ze dne 3. 12. 2004. Již v souvislosti s touto žalobou stěžovatel požádal o osvobození od soudního poplatku. Předložil při tom vyplněný tiskopis vzor 060 o. s. ř. a přehled o majetku a závazcích. Tato v pořadí první žádost o osvobození od soudních poplatků byla zamítnuta usnesením městského soudu ze dne 7. 2. 2006, č. j. 1 Ca 16/2005 - 21, a následující kasační stížnost proti tomuto zamítavému rozhodnutí byla odmítnuta usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 1. 2007, č. j. 7 As 25/2006 - 51, pro nedostatek zastoupení advokátem. K následné výzvě městského soudu ze dne 20. 3. 2007 pak stěžovatel z důvodu finanční tísně opětovně požádal o osvobození od soudních poplatků. Poukázal přitom na okolnost, že jeho čistý měsíční příjem činí 11 400 Kč a na to, že mu bylo uloženo zaplatit i náklady řízení ve věci sp. zn. P 129/2003 ve výši 15 150 Kč. Jelikož stěžovatel doložil jen kopie první strany rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 4 č. j. P 129/2003-547 a č. j. P 129/2003-530, vyžádal si městský soud rozsudek ze dne 16. 11. 2006, č. j. P 129/2003-530. Následně pak městský soud rozhodl tak, že napadeným usnesením zamítl i druhou žádost stěžovatele o osvobození od soudního poplatku.

Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost

zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Nejvyšší správní soud především považuje za nezbytné vyložit zákonný pojem „dostatečné prostředky“, jejichž nedostatek je podmínkou osvobození od soudních poplatků. Tento pojem s. ř. s. sice používá, ale současně ho nedefinuje, a jeho definici neobsahují ani jiné právní předpisy, který ho též užívají, jako např. zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi (§ 2 odst. 5), zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (§ 83 odst. 1), apod.

Ústavní soud v nálezu ze dne 2. 5. 2002, sp. zn. III. ÚS 588/2000 vyšel z premisy, že rozhodnutí, zda jsou splněny zákonem stanovené podmínky pro osvobození od soudních poplatků, spadá výhradně do rozhodovací sféry obecných soudů a že jedním ze základních práv, které je zakotveno v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, je i právo domáhat se stanoveným způsobem svého práva u nezávislého a nestranného soudu. Toto právo pak má každý, tedy i ten, kdo nemá finanční prostředky na zaplacení soudního poplatku. Proto, i když zákon stanoví povinnost uhradit soudní poplatek jako podmínku postupu při uplatňování práva v civilním procesu, současně upravuje okolnosti, za nichž lze tuto podmínku prominout. Ty pak nerozlišují potencionální žadatele o tuto výjimku podle způsobu a okolností, za nichž vznikl problém, který je předmětem řízení a „nerozlišují“ účastníka podle povolání či profese, ani nestanoví kritéria délky vědomí povinnosti soudní poplatek uhradit. Nejvyšší správní soud se k otázce nedostatku prostředků vyjádřil již v rozsudku ze dne 24. 6. 2004, č. j. 6 Ads 44/2003 - 63, dostupný na www.nssoud.cz, kde uvedl, že účastníka řízení nelze zpravidla osvobodit od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s., pokud – i přes nízký příjem, který by sám o sobě takový postup odůvodňoval – je vlastníkem dvou nemovitostí (byť jedna z nich je zatížena dluhem). V rozsudku ze dne 12. 1. 2005, č. j. 7 As 40/2004 - 97, který byl uveřejněn pod č. 581/2005 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, pak vyslovil právní závěr, že: „Soud nemůže zamítnout žádost o osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. jen na základě zjištění, že stěžovatelka i její manžel jsou evidováni v registru ekonomických subjektů a v registru živnostenského podnikání, aniž by ověřil, zda tuto činnost skutečně vykonávají a jaký příjem z ní mají. Z pouhého zjištění, že stěžovatelka je zapsaná v uvedených registrech, nelze činit žádné závěry o její materiální situaci“. V usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, které bylo uveřejněno pod č. 537/2005 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, Nejvyšší správní soud vyslovil, že „povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.)“.

Pojem „prostředky“ obsažený v ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. nelze podle názoru Nejvyššího správního soudu vykládat v tom smyslu, že jde pouze a jen o finanční prostředky ve formě peněžní hotovosti, ale tak, že jde o jakékoliv majetkové hodnoty ocenitelné v penězích. Není proto rozhodné, v jaké formě se tyto majetkové hodnoty nacházejí, tj. zda ve formě finančních prostředků, cenných papírů, movitých nebo nemovitých věcí, apod. Opačný výklad by totiž vedl k tomu, že by na účastníka řízení, který má např. vlastnické právo nebo dispoziční právo k nemovitostem či „jiným“ majetkovým hodnotám (např. cenným papírům, akciím, podílovým listům, členským podílům, atd.), avšak současně nedisponuje peněžní hotovostí, muselo být nahlíženo jako na účastníka řízení, který je bez „prostředků“. Takový výklad by ovšem byl v rozporu se smyslem a účelem právní úpravy osvobození od soudních poplatků, jímž je zachování práva na rovný přístup k soudu i těm osobám, které jsou jinak nemajetné. Pro účely osvobození od soudních poplatků v s. ř. s. s vymezením pojmu „prostředků“ úzce a neoddělitelně souvisí i vymezení množství těchto prostředků, tj. „slovy zákona“ určení hranice, kdy ještě jsou tyto prostředky účastníka řízení „dostatečné“ a kdy nikoliv. Vymežit tuto hranici

pochopitelně nelze generálně a tato musí být vždy soudem posuzována individuálně, a to zejména s přihlédnutím k výši soudních poplatků od jejichž úhrady je osvobození žádáno. Je tomu tak proto, že výše soudních poplatků se může v konkrétních věcech diametrálně lišit, zejména s ohledem na předmět a druh řízení, v němž účastník řízení vystupuje.

Nejvyšší správní soud proto uzavírá, vycházejíc přitom i z ústavně zakotveného principu rovnosti účastníků řízení, že je právem každého účastníka žádat o osvobození od soudních poplatků. Každý žadatel je však povinen prokázat, že nemá dostatečné prostředky, které by mu umožňovaly účast na řízení, a to bez ohledu na to, zda toto řízení sám vyvolal. Naproti tomu je výlučným právem i povinností soudu, aby posoudil, zda žadatel skutečně nemá dostatek prostředků a zda tak splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků.

Z napadeného usnesení městského soudu je dostatečně patrné, že tento soud nezpochybnil výši stěžovatelem uvedených čistých příjmů (vykázaných v částce 11 400 Kč), ale zjistil, že stěžovatel ve své žádosti neuvedl, že je spoluvlastníkem nemovitosti (chaty) a vlastníkem osobního automobilu, a že mu svědčí i právo k členskému podílu v bytovém družstvu.

Právní názor městského soudu, že za této skutkové situace nelze stěžovatele osvobodit od soudních poplatků považuje Nejvyšší správní soud za souladný se zákonem. Pokud totiž v řízení před městským soudem vyšlo najevo, že stěžovateli svědčí vlastnické právo (byť ve formě společného jmění manželů) k nemovitosti v obci Mšeno a k osobnímu automobilu a má i členský podíl v bytovém družstvu, nelze dospět k závěru, že by byl ve smyslu ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. bez prostředků. Na tom nic nemění ani jím uváděná výše čistého měsíčního příjmu v částce 11 400 Kč. Pod termín „dostatečné prostředky“ obsažený v citovaném ustanovení, totiž nelze zahrnovat jen prostředky ve formě peněz, tedy uvedenou částku čistého měsíčního příjmu, ale i další majetkové hodnoty ocenitelné v penězích, bez ohledu na jejich formu, reprezentované v tomto případě vlastnickým právem k movitým a nemovitým věcem nebo členským podílem v bytovém družstvu. Zásadní pro právní posouzení předmětné věci proto není okolnost, zda stěžovatel je či není oprávněn v souladu s právními předpisy disponovat s majetkem, který je ve společném jmění manželů, či zda používá svůj výhradní majetek jako základní prostředek při podnikání, ale okolnost, že takové penězi ocenitelné majetkové hodnoty vůbec má (tato rozhodná okolnost nadto nebyla stěžovatelem ani zpochybněna). Městskému soudu při posuzování splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků nepříslušelo hodnotit důvody, které stěžovateli v konkrétním případě bránily, aby „jiné majetkové hodnoty“, např. byt, ke kterému mu svědčí užívací právo z titulu členského podílu v bytovém družstvu, nebo chata, sám užíval, požíval z nich jiné užitky (podnájem) nebo zkoumal k jakému účelu je používá (podnikatelská činnost).

Opodstatněná není ani argumentace stěžovatele, že je mu z důvodu nevyporádaného společného jmění manželů znemožněno bývalou manželkou jakkoliv nakládat s nemovitostí a členským podílem. Je tomu tak i proto, že případné jednání stěžovatele, které by nebylo zcela v souladu s ustanovením § 145 odst. 2 o. z. není podle ustanovení § 40a o. z. absolutně, ale jen relativně, neplatné a této neplatnosti je nutno se dovolat. Okolnost nevyporádaného společného jmění manželů také nevylučuje, aby stěžovatel, měl-li by pouze nedostatek finančních prostředků ve formě peněz, uzavřel např. smlouvu o půjčce.

Důvodná není ani argumentace stěžovatele, že městský soud nesprávně do souhrnu jeho prostředků zahrnul i osobní vozidlo, jež užívá k výkonu svého zaměstnání a které je jeho základním prostředkem k dosažení příjmů. Předmětem rozhodování městského soudu nebylo posouzení otázky, zda toto vozidlo je třeba vyloučit z exekuce, resp. že nemůže být

jejím předmětem (srov. § 322 odst. 3 věta před středníkem o. s. ř.), ale pouze otázka, má-li „prostředky“ a jsou-li tyto prostředky „dostatečné“.

Při rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků soud pouze zjišťuje, zda účastník řízení, který žádá o osvobození od soudních poplatků, disponuje majetkovými hodnotami ocenitelnými v penězích (v jakékoliv formě) a zda jejich výše je dostatečná ve vztahu k nezbytným nákladům řízení (např. soudní poplatek, zastoupení advokátem, znalecký posudek apod.), resp. zda jejich výše je dostatečná k tomu, aby mu nebránila v právu na přístup k soudu a v právu na rovné postavení před ním. Městský soud v této věci proto dospěl ke správnému závěru, že stěžovatel disponuje majetkovými hodnotami, které jsou zcela dostatečné vzhledem k žádanému osvobození od soudních poplatků ve výši 2000 Kč (soudní poplatek za podanou žalobu).

Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). Ve věci rozhodl bez jednání, protože mu takový postup umožňuje ustanovení § 109 odst. 1 s. ř. s.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ustanovení § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků náhradu nákladů nepřiznal, protože stěžovatel v řízení úspěch neměl a druhému účastníkovi žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

Stěžovateli byla pro řízení o kasační stížnosti ustanovena zástupcem advokátka a podle § 35 odst. 8 s. ř. s. platí v takovém případě odměnu advokáta včetně hotových výdajů stát. Podle § 7 a § 9 odst. 3 písm. f) vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů, náleží advokátce odměna za dva úkony právní služby v částce 2 x 2100 Kč (převzetí a příprava zastoupení a podání ve věci samé) a podle § 13 odst. 3 citované vyhlášky náhrada hotových výdajů v částce 2 x 300 Kč, celkem tedy 4800 Kč. Nahlížení a studium spisu, které ustanovená advokátka prováděla na počátku zastupování, tedy ještě před první konzultací s klientem, je však třeba, pro účely určení odměny advokáta, považovat za součást úkonu právní služby spočívajícího v převzetí a přípravě zastoupení podle § 11 odst. 1 písm. b) citované vyhlášky a nikoli za samostatný úkon právní služby (srov. i usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2008, č. j. 5 Azs 33/2008 - 40, dostupné na www.nssoud.cz).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. května 2008

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu